

**Ocena dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego
dr Małgorzaty Fopka-Kowalczyk oraz wskazanego osiągnięcia naukowego
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie
pedagogika**

1. Aspekty formalne i prawne

Poniższą recenzję sporządziłem w związku z powołaniem mnie na recenzenta w piśmie Przewodniczącego Rady Dyscypliny Pedagogika Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu (uchwała nr 19 z dnia 11.03.2025 r.).

Podstawą postępowania habilitacyjnego jest wydana w 2024 roku przez Wydawnictwo Naukowe UMK monografia zatytułowana: *„Współczucie dla innych wśród studentów kierunków medycznych i niemedycznych”*; ISBN 978-83-231-6030-4; <https://doi.org/10.12775/978-83-231-6031-1>. Wraz z tą monografią przysłaną też w wersji drukowanej otrzymałem zestaw dokumentów w formie elektronicznej, który jest zgodny z wymaganiami Rady Doskonałości Naukowej. Od strony formalnej dokumentacja spełnia warunki niezbędne do przeprowadzenia przewodu habilitacyjnego w świetle Ustawy z dn. 3 lipca 2018 roku - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669), co dotyczy wniosków rozpatrywanych po 30 września 2019 roku. Warto zwrócić uwagę na ponadprzeciętnie staranne przygotowanie wniosku w wielu aspektach, chociaż z drugiej strony wiele oczekiwanych przez recenzenta informacji jest trudnych do wychwycenia i wymaga bardzo szczegółowego przestudiowania dokumentacji oraz odpowiednich załączników. Habilitantka, oprócz standardowo wymaganych dokumentów (jak: poświadczony dyplom uzyskania stopnia doktora, autoreferat, wykaz publikacji), starannie dokumentuje poszczególne etapy podnoszenia kwalifikacji, przebieg kariery naukowej, pełnione funkcje, współpracę naukową, udział w konferencjach oraz uzyskane nagrody i wyróżnienia. Do liczącego 36 stron autoreferatu przygotowała 81 załączników dostępnych w wersji elektronicznej oraz szczegółowy wykaz cytowanego w autoreferacie piśmiennictwa (144 pozycje). Sam autoreferat ma postać eseju na temat zakresu zainteresowań i prowadzonych

badan z wyraźnie wyróżnioną częścią dotyczący monografii wskazanej jako kluczowe osiągnięcia oraz innych obszarów ujętych w dwóch blokach tematycznych: 1) *Funkcjonowanie i wsparcie osób chorych przewlekle, starszych i z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów formalnych w sytuacji diagnozy, chorowania, cierpienia i śmierci. Edukacja terapeutyczna*. 2) *Wsparcie, podnoszenie kompetencji merytorycznych i umiejętności interpersonalnych osób pomagających profesjonalnie lub przygotowujących się do tych zawodów w relacji z osobą cierpiącą, wymagającą wsparcia czy znajdującą się w kryzysie. Umiejętności interpersonalne, współczucie dla innych i troska duchowa*. Habilitantka uznała, że są to tematy szczególnie ważne z perspektywy naukowej i praktycznej, zawsze ją interesowały i inspirowały. W tej drugiej części wielokrotnie odwołuje się do wyników innych publikacji niż główna monografia, realizowanych projektów, odbytych staży oraz prowadzonych przez nią warsztatów dla różnych grup odbiorców.

2. Wykształcenie i praca zawodowa Habilitantki

Dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk jest od 2014 roku pracownikiem Instytutu Nauk Pedagogicznych Wydziału Filozofii i Nauk Społecznych Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Informacje na temat innego wcześniejszego i obecnego zatrudnienia znajdują się w odrębnym załączniku poza autoreferatem. Wskazać należy następujące instytucje:

- 2010 – nadal: Stowarzyszenie Hospicjum Światło;
- 2001 – 2014: Zespół Opieki Paliatywnej Hospicjum im. Jana Pawła II w Toruniu;
- 2005-2010: Akademia Walki z Rakiem (AWzR) w Toruniu;
- 2004-2005: Oddział Hematologii Szpitala Miejskiego w Toruniu;
- 2001-2003: Dom Kombatanta. Dom Pomocy Społecznej w Dobrzejewicach k. Torunia;
- 1999-2000: staż wolontariacki na Oddziale Toksykologii i Kardiologii Samodzielnego Szpitala Wojewódzkiego w Lublinie.

Dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk z wykształcenia jest psychologiem a dyplom magistra psychologii uzyskała w 2000 roku na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W 2008 roku uzyskała dyplom psychoonkologa w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej (SWPS) w Warszawie. Doktorat z zakresu pedagogiki obroniła z wyróżnieniem w 2013 roku na UMK w Toruniu na podstawie rozprawy zatytułowanej „*Wsparcie społeczne pracowników hospicjum a poczucie straty po śmierci pacjenta*” (promotor ks. dr hab. Czesław Kuśtra). Ma więc pełne podstawy do uznawania się za psychologa i pedagoga. Za ważny element uzupełniający jej wykształcenie należy uznać studia w ramach programu EUPCA (*European Palliative Care*

Academy) według kursu realizowanego w latach 2015-2017. Studia te umożliwiły jej odbycie stażu w hospicjum Saint Nektarios Palliative Care Centre w Bukareszcie w Rumunii (VII.2016). Załącznikiem nr 5 do wniosku są certyfikaty z szeregu innych dłuższych kursów i krótszych szkoleń, w których uczestniczyła od 2002 roku, a w innym załączniku jest lista 23 szkoleń. Ich zakres tematyczny wskazuje na konsekwentnie realizowaną linię pracy terapeutycznej, dbałość o poszerzanie kompetencji, ale też na zainteresowanie nowoczesnymi metodami diagnostycznymi.

3. Omówienie wskazanego głównego osiągnięcia

Jako szczególne osiągnięcia Habilitantka wykazała recenzowaną monografię pt. *„Współczucie dla innych wśród studentów kierunków medycznych i niemedycznych. Badania w schemacie porównawczym i korelacyjnym”*, którego jest jedyną autorką. Recenzentami byli dr hab. Tomasz Dzierżanowski (WUM) i dr hab. Stanisława Byra (UMCS).

We wprowadzeniu Autorka uzasadnia swoje zainteresowanie studentami jako grupą badawczą, nawiązując też do wcześniejszych własnych badań prowadzonych wśród studentów oraz odnosząc podjęty temat to oczekiwań rynku pracy. Zwraca uwagę na fakt, że umiejętności pozazawodowe są i będą coraz bardziej cenione wśród osób pracujących z ludźmi, tak więc wymaga się od nich wysokich umiejętności interpersonalnych, w tym zdolności współczucia dla drugiego człowieka.

Książka liczy 350 stron, na co składa się 290 stron tekstu zasadniczego, obszerny wykaz cytowanego piśmiennictwa, aneks (zgoda Komisji ds. Etyki Badań Naukowych, wzór kwestionariusza CS-R-PL wraz z kluczem kodowania) oraz wykaz tabel. Monografia zawiera trzy główne części (6 rozdziałów). Bardzo pozytywnie oceniam jej strukturę pod względem zrównoważonej relacji objętościowej części teoretycznej, empirycznej i rekomendacji.

W rozdziale pierwszym przedstawiono genezę badań nad współczuciem oraz podstawowe definicje i klasyfikacje. Szeroko omówiono też zagadnienie duchowości, co jest rysem indywidualnym tego opracowania i jak wynika z autoreferatu aktualnie poszerzanym obszarem zainteresowań. Habilitantka opierając się na literaturze podkreśla, że duchowość i wsparcie duchowe są traktowane w literaturze szeroko i nie odnoszą się tylko do praktyk religijnych związanych z określonym wyznaniem. W swojej monografii habilitacyjnej omawia też korzyści wynikające z okazywania i otrzymywania współczucia. Dużą zaletą części teoretycznej jest silne odniesienie do praktyki medycznej oraz kształtowania relacji pacjent-lekarz. Prawdopodobnie w związku z własnym doświadczaniem zawodowym Autorka wielokrotnie

nawiązuje do zagadnienia opieki paliatywnej. Wskazuje też na omawiane w literaturze medycznej zagrożenia emocjonalnego pracowników ochrony zdrowia, w tym ryzyko zmęczenia współczuciem i pojawienia się symptomów wypalenia zawodowego. Mniej uwagi poświęciła innym zawodom określanym jako pomocowe.

Rozdział teoretyczny nawiązuje też do metod pomiaru współczucia, z ogólną prezentacją wybranych skal. Te wstępne rozważania kontynuowane są w rozdziale drugim, w którym omówiono już programy kształcenia w zakresie współczucia oraz przedstawiono krótki przegląd badań prowadzonych wśród studentów. Jest to część korespondująca z wnioskami na temat sugerowanych szkoleń omówionymi w ostatnim rozdziale.

W części empirycznej Habilitantka sformułowała dwa cele naukowe. Pierwszym z nich była diagnoza i opis zjawiska współczucia dla innych wśród studentów kierunków medycznych i niemedycznych oraz porównanie wyników obu grup. Celem drugim było poznanie związku między współczuciem z czynnikami demograficznymi, osobowościowymi i inteligencją emocjonalną. Celem praktycznym było zaś opracowanie propozycji kształcenia studentów kierunków pomocowych (medycznych i niemedycznych) w zakresie współczucia dla innych w oparciu o uzyskane w badaniu dane oraz poszerzenie świadomości społecznej na analizowany temat.

Część empiryczna monografii ma typową strukturę raportu z badań. Można mieć do niej większe zastrzeżenia niż do części teoretycznej, w tym do schematu badawczego i metody prezentacji wyników. Dużym plusem jest jednak nadanie monografii podtytułu „badania w schemacie porównawczym i korelacyjnym”, co wskazuje na ograniczoną możliwość wnioskowania o zależnościach przyczynowo skutkowych. Ponadto Autorka uwzględniła na końcu rozdziału szóstego sekcję zatytułowaną *ograniczenia i kierunki dalszych badań*, co dowodzi krytycznego podejścia do własnych badań i jest podejściem obecnie wymagany w artykułach naukowych. Sądzę jednak, że nie wszystkie ograniczenia metodologiczne zostały wskazane i omówione.

Po pierwsze, liczebność i dobór próby budzą wiele wątpliwości. Dobrą praktyką jest ustalenie a priori minimalnej rekomendowanej wielkości próby, dającej wiarygodne wyniki. Do analiz zakwalifikowano tylko 552 studentów, planując porównanie dwóch, a może trzech (dzieląc kierunki medyczne na lekarski i inne) oraz ze świadomością różnic związanych z płcią. W badanej próbie było tylko 100 (18%) mężczyzn, a tylko część analiz jest skorygowana na płeć. Ponadto była to tzw. próba wygodna, czyli osób, które zgodziły się wziąć udział w badaniu internetowym. Nie jest jasne, na jaką populację mają być uogólnione wyniki. Z tytułu monografii można się spodziewać, że na ogół studentów polskich, a wśród kierunków

niemedycznych powinny być na przykład też kierunki techniczne, mniej sfeminizowane. Tymczasem wśród kierunków niemedycznych dominuje pedagogika i psychologia, a w rozdziale 5.1 pojawia się termin „kierunki pomocowe”. Czy w takim razie nie powinien on być użyty też w tytule monografii i częściej powtarzany (tak jak ciągle jest mowa o współczuciu dla innych). Autorka definiuje grupy pomocowe też w części teoretycznej (str.114), zwracając więc uwagę na konkretne zawody (i studentów do tych zawodów się przygotowujących) – szczególnie lekarzy, pielęgniarki, położne, fizjoterapeutów, psychologów i pedagogów, pracowników socjalnych, księży, nauczycieli.

Słabo uwzględniony też został czynnik wieku, chociaż na stronie 170 podano roku studiów jako warunek uczestniczenia w badaniu, ale bez kryterium wieku biologicznego. Powinno być kryterium wyłączenia osób powyżej pewnej granicy (maksymalny wiek 51 lat). Z drugiej strony wiek pojawia się końcowym modelem regresji, ale jako czynnik stale nieistotny.

Opisując założenia projektu badawczego, Autorka dokładnie opisała zmienne, wskaźniki i metody pomiaru, a tabela 3 świadczy o bardzo dobrym warsztacie badawczym. Nietypowa względem kryteriów Głównego Urzędu Statystycznego jest też klasyfikacja miejsca zamieszkania, bez wyróżnienia rejonów wiejskich i małych miast, na rzecz szczegółowej klasyfikacji większych miast. Obecnie wiele negatywnych zjawisk społecznych kumuluje się w małych miastach, których nie można utożsamiać z rejonami wiejskimi. Ciągle też pojawia się niejednoznaczny przypis „dom rodzinny”.

Metody statystyczne wylistowano dość pobieżnie w rozdziale 3.5., nie podając oprogramowania. Mam jednak wrażenie, że lista ta nie odpowiada wynikom zaprezentowanym w tekście, a właściwie pewnych obliczeń zabrakło. Dominują trudne w interpretacji zbyt szczegółowe wyniki testów nieparametrycznych oraz analizy korelacji. Bardzo szczegółowo przedstawiono rozkłady odpowiedzi na 16 pytań cząstkowych (od tabeli 16 do tabeli 31). W tym miejscu jednak właśnie można było oczekiwać podanie wartości testu chi-kwadrat, który jest wymieniany wśród metod analiz. Zasadnicze porównania odpowiedzi na pytania cząstkowe są w dalszych tabelach i bazują na teście nieparametrycznym. Przy identycznych medianach wykazywana jest istotna różnica między kierunkami medycznymi i niemedycznymi.

Przy publikacji wyników tych badań większy nacisk proponowałbym położyć na miary sumaryczne dotyczące poszczególnych wymiarów. Te nieliczne kluczowe tabele giną wśród innych mających mniejsze znaczenie. Nawiazując do głównej zmiennej zależnej i głównego narzędzia (CS-R-PL), niejasne jest, do jakiego stopnia struktura skali upoważnia do posługiwania ogólnym indeksem współczucia i czy jest to zgodne z wydanym w 2022 podręcznikiem. Opisując narzędzie, nie podano też metody liczenia ogólnego indeksu i zakresu,

czy jest to zakres 16-80 punktów? W tekście pojawiają się też uwagi niespójne z aneksem zawierającym wzór skali CS-R-PL. Założono pięć kategorii odpowiedzi z etykietami przypisanymi tylko do skrajnych ocen punktów (prawie nigdy, prawie zawsze). W tekście zaś przypisuje się etykiety kategoriom środkowym, powołując się na instrukcję zamieszczoną w aneksie, której jednak tam nie ma. Z kolei w tabelach zawierających rozkład odpowiedzi na 16 pytań tej skali powinny być etykiety przy skrajnych kategoriach, a sformułowanie „typ odpowiedzi” jest niejednoznaczne.

Dużą zaletą analiz jest natomiast odniesienie wyników do norm określonych jako tymczasowe, ale pochodzących z zewnętrznego źródła i też badań własnych (tabela 7). Zaletą analiz jest zamknięcie ich oszacowaniem wieloczynnikowego modelu regresji liniowej z zastosowaniem metody hierarchicznej (tabela 37). Zabrakło w tytule tej tabeli informacji, że zmienną zależną jest ogólny indeks współczucia, który pojawia się też w innych tabelach, ale jest słabo eksponowany. Przypis pod tabelą 37 nie wyjaśnia kodowania miejsca zamieszkania i jest niejasny w konfrontacji z tabelą 3. Czy była to pochodna zmienna 0-1, czy zmienna porządkowa 1-5 (nie popieram), czy kodowano mieszkanie lub Niemieszkanie w domu rodzinnym. Zastosowane regresyjne podejście analityczne jest prawidłowe, ale trudno się zgodzić ze stwierdzeniem, że jest to jedyna dostępna metoda, bo „nie ma możliwości statystycznej kontroli innych czynników niż grupujące (str. 232)”. W naszych badaniach często stosujemy ogólne modele liniowe, które są rozwinięciem analizy wariancji, pozwalają na równoczesne badania związku z czynnikami kodowanymi w skali porządkowej/nominalnymi oraz ze współzmiennymi ciągłymi lub quasi ciągłymi, a ponadto pozwalają na wprowadzenie interakcji oraz jej wizualizację.

Uzyskane po przeprowadzeniu badań wyniki wskazały na istotnie statystycznie wyższy stopień współczucia dla innych wśród studentów kierunków niemedycznych w stosunku do studentów kierunków medycznych. Różnice istotne statystycznie ujawniły się w różnych wymiarach współczucia, a studenci kierunków niemedycznych posiadali też wyższą zdolność rozumienia i wyrozumiałości w stosunku do ludzi w sytuacjach kryzysowych. W tym miejscu jednak szczególnie należałoby używać terminu pomocowe kierunki niemedyczne, ponieważ w tej grupie było wielu psychologów i pedagogów, w odniesieniu do których te wyniki nie są zaskakujące. Uzyskano też interesujące wyniki z analizy korelacyjnej. W grupie studentów kierunków medycznych wyższym wynikiem w zakresie współczucia dla innych i jego składowych (uważności, życzliwości, wspólnoty doświadczeń i mniejszej obojętności) towarzyszył wyższy poziom inteligencji emocjonalnej (i jej czynników działaniowego i poznawczego) oraz cech osobowości w wymiarze ugodowości, ekstrawersji i otwartości.

W oparciu o uzyskane wyniki dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk zaproponowała prowadzenie zajęć dla studentów kierunków pomocowych o współczuciu dla innych. Zwróciła szczególną uwagę na potrzebę kształcenie studentów kierunków medycznych, którzy uzyskali w jej badaniach mniej korzystne wyniki.

Zaproponowała następujące treści kształcenia:

- Pracę ze stereotypami na temat współczucia dla innych.
- Analiz cech charakterystycznych dla osoby współczującej oraz cech typowych dla osoby oczekującej współczucia.
- Definiowanie współczucia dla innych.
- Techniki okazywania współczucia wobec innych.
- Obojętność we współczuciu innym.
- Czynniki wzmacniające i utrudniające przyjmowanie postawy współczującej wobec innych.
- Znaczenie czynników demograficznych dla współczucia dla innych.
- Samowspółczucie jako czynnik wspomagający współczucie dla innych.

Zdecydowaną korzyścią takiego kształcenia byłaby wiedza i umiejętność jej wykorzystania we własnym rozwoju zawodowym, zdolność rozpoznawania własnych barier w okazywaniu współczucia i czynników motywujących do takich zachowań.

4. Dorobek publikacyjny i dane naukometryczne

Dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk wskazała na autorstwo lub współautorstwo 71 publikacji wydanych w latach 2001-2024, w tym: trzech naukowych monografii autorskich, dziewięciu redakcji naukowych współautorskich, dziewiętnastu jednoautorskich artykułów w recenzowanych czasopismach naukowych, dwudziestu pięciu naukowych artykułów współautorskich, jedenastu jednoautorskich rozdziałów w naukowych pracach zbiorowych, trzech rozdziałów współautorskich w naukowych pracach zbiorowych oraz jednego sprawozdania z konferencji. Nawiązała też do prac nowszych, a w chwili obecnej już widocznych w bazach bibliograficznych jako wydanych w 2025 roku.

Dziewiętnaście spośród wykazanych publikacji pochodzi z okresu przed uzyskaniem stopnia doktora. Publikacje niepuktowane (8 pozycji) stanowią niewielki udział w ogólnym dorobku Habilitantki. Niemniej jednak są to też ważne pozycje skierowane do pacjentów w opiece długoterminowej i ich rodzin.

Ogólna punktacja dorobku naukowego dr Małgorzaty Fopka-Kowalczyk poświadczona pieczęcią Biblioteki Uniwersyteckiej to 2145 punktów wg punktacji krajowej Ministerstwa Nauki oraz 19,6 punktów Impact Factor (IF). Na ten wynik znacząco wpłynęło siedem publikacji z listy JCR wydanych niedawno, bo w latach 2022-2024, a w trzech z nich Habilitantka jest pierwszą autorką. Warto wymienić jeden artykuł z czasopisma *Journal of Religion and Health*, który ma wg krajowych kryteriów ma 200 pkt.

Wskaźniki naukometryczne, takie jak cytowania wg Web of Science oraz Indeks Hirscha są stosunkowo niskie, co po części wynika z faktu, że powyżej wymienione artykuły z wysokopunktowanych czasopism o szerszym zasięgu światowym, nie mogły jeszcze być cytowane. W dziedzinie nauk społecznych trudniej jest osiągnąć imponujący wskaźnik H niż w naukach medycznych lub technicznych. W dyscyplinie pedagogika na dorobek naukowy często składają się opracowania monograficzne.

5. Udział w grantach i stażach

GRANTY:

Dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk uczestniczyła w wielu projektach badawczych oraz realizowała lub współrealizowała programy interwencyjne. Informacje o tych projektach wskazane zostały w wielu miejscach autoreferatu i w załącznikach.

Niewątpliwie najbardziej prestiżowy jest udział w projekcie HORIZON 2020, pt.: „*Better treatment for breathlessness in palliative care – Better B*” (nr 825319). Dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk realizowała zadania w ramach pakietu Work Package 1 (WP1), którego liderem była prof. Małgorzata Krajnik z Collegium Medicum w Bydgoszczy. W projekcie uczestniczyli partnerzy z Wielkiej Brytanii, Włoch, Niemiec oraz Szwajcarii. Celem WP1 była identyfikacja i mapowanie doświadczeń, poglądów i najlepszych praktyk wraz z barierami w leczeniu opornej na leczenie duszności w ośrodkach opieki oddechowej i paliatywnej w całej Europie. Habilitantka przeprowadziła w 2019 roku wymagane harmonogramem międzynarodowego projektu badania w Gdańsku, co wraz z wynikami podobnych badań pochodzącymi z innych partnerskich krajów były podstawą realizacji dalszych etapów tego projektu. Wyniki projektu zostały opublikowane w 2022 roku w czasopiśmie *BMC Pulmonary Medicine*.

Drugim ważnym projektem (jak rozumiem będącym w trakcie realizacji od 2024 roku) o zasięgu europejskim był PRISM (*Specialist Palliative Care's Role in Cancer Survivorship Model*) koordynowany przez partnerów z Irlandii (Prof. Andrew Davis oraz Dr Amy Taylor).

Efektem projektu ma być utworzenie standardów i rekomendacji dla specjalistów opieki paliatywnej poświęconych osobom, które przeszły chorobę nowotworową (tzw. ocalańcom). Wśród projektów krajowych związanych we współpracy międzyinstytucjonalnej należy wymienić realizowany w latach 2024-2025 projekt FERS.01.08-IP.05-0001/23 Instytutu Badań Edukacyjnych (IBE) stanowiący część projektu systemowego „*Wspieranie dalszego rozwoju Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji w Polsce (ZSK6)*”. Zadaniem Habilitantki jako pracowniczki partnerskiej instytucji (UMK) w tym projekcie było przeprowadzenie analiz psychometrycznych budowanych kwestionariuszy. W szczególności projekt dotyczył adaptacji czeskiej skali do mierzenia postawy wobec uczenia się w dorosłości autorstwa Jana Kolendry i Ellen Boeren. Zgodnie z załączonym do autoreferatu zaświadczeniem praca została już wykonana i pozytywnie oceniona.

Bardziej lokalny charakter, ale też prestiżowe źródło finansowania miał z kolei wcześniejszy krajowy projekt „*Toruńska Szkoła Ćwiczeń dla Województwa Kujawsko- Pomorskiego*” w który był realizowany w latach 2019-2020 z funduszy europejskich POWER (POWR.02.10.00-00-5007/18) – kierownik dr hab. Ditta Baczała, prof. UMK. Miał on na celu współpracę z czterema wybranymi placówkami oświatowymi w zakresie podnoszenia kompetencji merytorycznych i interpersonalnych wśród pracowników. Dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk była odpowiedzialna za pracę z nauczycielami w celu wyposażenia ich w umiejętności interpersonalne w pracy z uczniem w sytuacjach dla niego trudnych, takich jak zaburzenia psychiczne, zachowania suicydalne, lęk, także interwencje psychologii pozytywnej, uważności i współczucia.

W wymienionych powyżej czterech projektach (dwóch międzynarodowych i dwóch krajowych) Habilitantka była wykonawczynią, natomiast w innym godnym uwagi krajowym pełniła funkcje koordynatora. Program „Tumbo Pomaga” powstał, by pomóc dzieciom i młodzieży w żałobie oraz ich rodzicom, opiekunom i nauczycielom, którzy towarzyszą im w tych trudnych chwilach. Obecna jego faza Tumbo 2 została zaplanowana na okres 2024-2025 w ramach współpracy Instytutu Nauk Pedagogicznych UMK w Toruniu z Fundacją Hospicyjną (Gdańsk). Habilitantka nadzoruje realizację poszczególnych etapów realizacji projektu Tumbo, przygotowała webinar przeznaczony dla rodziców, prowadziła szkolenie dla nauczycieli i pedagogów na temat wsparcia uczniów w szkole, a na etapie finalizowania są publikacje.

STAŻE:

Dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk ma na swoim koncie jeden liczący się staż międzynarodowy (wspomniany już wyżej przy okazji omawiania doskonalenia kwalifikacji) oraz jeden krajowy.

Są to: staż naukowy w Instytucie Psychologii, Uniwersytet Śląski w Katowicach w okresie 12 czerwca do 12 lipca 2023 r. oraz staż naukowo-badawczy w Saint Nektarios Palliative Care Centre w Bukareszcie w Rumunii w lipcu 2017 roku. Efektem obu staży były publikacje naukowe, odpowiednio w czasopismach: *Palliative Medicine in Practice* oraz *Przegląd Badań Edukacyjnych*.

6. Tworzenie i adaptacja skal pomiarowych

Ten wątek pracy zawodowej Habilitantki przewija się wielokrotnie w autoreferacie i innej dokumentacji wniosku. Uznałem, że zasługuje on na wyróżnienie w kontekście osiągnięć naukowych habilitantki i ich zastosowań praktycznych. Warto podkreślić, że już na etapie pisania pracy doktorskiej podejmowała ona próby tworzenia własnych narzędzi. Najważniejsze przykłady narzędzi (oprócz wspomnianej wcześniej skali postaw wobec uczenia się w dorosłości) to:

- Polska adaptacja Skali Współczucia dla Samego Siebie (SCS-PL) Kristin Neff oraz Skali Współczucia dla Innych (CS-R-PL) Elisabeth Pommier i wsp., opisane w czasopiśmie *PLoS ONE* oraz w dwóch podręcznikach.
- Zaprojektowanie i adaptacja na grunt polski skali do badania potrzeb duchowych HOPE Gowri Anandarajah z University of Washington School of Medicine. Projekt też zakończył się publikacją w *Journal of Palliative Medicine* oraz udostępnieniem polskiej wersji skali osobom chcącym z niej korzystać w pracy z chorym lub w badaniach naukowych.
- Budowa wystandaryzowanego narzędzia do badania kompetencji w zakresie troski duchowej SpSup Scale w ramach projektu „Duchowość w medycynie”. SpSup Scale służy do oceny poziomu troski duchowej wśród osób pomagających profesjonalnie oraz osób przygotowujących się do pomagania. Etapy konstrukcji skali i jej charakterystyka znajduje się w publikacji w *Journal of Religion and Health*.

7. Praca dydaktyczna i opieka nad młodą kadrą naukową

W czasie ponad 10-letniej pracy na UMK Habilitantka prowadziła zajęcia dydaktyczne w ramach licznych przedmiotów, co szczegółowo zostało wykazane we wniosku habilitacyjnym. Wielokrotnie pełniła też funkcję opiekuna lub koordynatora praktyk studenckich. Była promotorem pomocniczym w jednym przewodzie doktorskim już pozytywnie zakończonym oraz jest nim w kolejnym, gdzie prace nad doktoratem trwają (i ma zastosowanie jedna z

adaptowanych przez nią skal). Ponadto dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk była promotorem 46 prac dyplomowych oraz recenzentką 320 prac licencjackich lub magisterskich. Jako szczególne osiągnięcie wymienię też bycie współautorką pierwszego w Polsce programu nauczania duchowości w medycynie na kierunku lekarskim CM UMK w Toruniu. Była wielokrotnie nagradzana za pracę dydaktyczną oraz przedstawioną poniżej działalność organizacyjną na rzecz macierzystej uczelni w formie nagród indywidualnych lub zespołowych przyznawanych przez Rektora UMK, ale też otrzymała Medal Ministerstwa Edukacji Narodowej (2019).

8. Udział w konferencjach

Według dokumentacji wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego dr Małgorzaty Fopka-Kowalczyk brała czynny udział w krajowych oraz międzynarodowych sympozjach, konferencjach lub seminariach naukowych. Po uzyskaniu stopnia doktora uczestniczyła czynnie łącznie w 13 konferencjach, w tym w 6 międzynarodowych oraz w 7 ogólnopolskich. Sześciokrotnie była też członkiem komitetu organizacyjnego konferencji. Listę uzupełnia współpraca z otoczeniem w ramach eventów popularyzujących naukę.

9. Inna działalność organizacyjna i ekspercka

Na inną wyszczególnioną we wniosku działalność ekspercką dr Małgorzaty Fopka-Kowalczyk między innymi składa się:

Na forum uczelnianym:

- Udział w Komisji Oceniającej pracowników naukowo-dydaktycznych Instytutu Nauk Pedagogicznych WFiNS UMK za lata 2017-2021.
- Udział w Komisji Egzaminacyjnej w rekrutacji na studia osób aplikujących na UMK z zagranicy na rok akademicki 2024/2025.
- Członkostwo Rady Dyscypliny Naukowej Pedagogika w Instytucie Nauk Pedagogicznych Wydziału Filozofii i Nauk Społecznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (od 2020).
- Członkostwo komisji przygotowującego wniosek do oceny akredytacyjnej INP UMK.
- Członkostwo Komisji dot. utworzenia kierunku pedagogika specjalna studia 5-letnie, jednolite magisterskie, w Instytucie Nauk Pedagogicznych UMK.

- Zarządzanie Uniwersyteckim Ośrodkiem Wsparcia i Rozwoju Osobistego (2021-2022).

Na szerszym forum krajowym:

- Założenie Akademii Walki z Rakiem w Toruniu.
- Członkostwo Zespołu Pedagogiki Specjalnej Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk.
- Praca w redakcji wysokopunktowanego wiodącego się w dyscyplinie pedagogiki czasopisma - Przeglądu Badań Edukacyjnych (100 pkt wg MNiSW).
- Stała współpraca jako członek Rady Naukowej i recenzent w czasopiśmie *Medycyna Paliatywna w Praktyce/Palliative Medicine in Practice* (70 pkt MSiN).
- Recenzje prac naukowych dla innych niewymienionych powyżej czasopism międzynarodowych i krajowych, jak: *Journal of Religion and Health*, *Annals of Behavioral Medicine*, *BMC Palliative Care*, *Nursing. Palliative Medicine*, *Medycyna Pracy*, *Pielęgniarstwo XXI Wieku*.
- Członkostwo i działalność w stowarzyszeniach, takich jak: Polskie Towarzystwo Opieki Duchowej w Medycynie; Polskie Towarzystwo Psychoonkologiczne; Stowarzyszenie Hospicjum Światło.

10. Konkluzja

Podsumowując swoją opinię, stwierdzam, że monografia pt. *Współczucie dla innych wśród studentów kierunków medycznych i niemedycznych* wykazana jako szczególne osiągnięcie naukowe jest dojrzałym, interdyscyplinarnym tekstem naukowym, opartym na rzetelnym przeglądzie literatury polskiej i zagranicznej, pisanym przez osobę podchodzącą z pasją do swojej pracy i stale poszerzającą zakres działalności naukowej. Część teoretyczna pracy może stanowić przewodnik dla osób zainteresowanych wiedzą na temat współczucia dla innych analizowanego w różnych kontekstach. Monografia odpowiada na szereg pytań, dotyczących przedmiotu badań, metod pomiaru oraz wstępnych wyników (mimo zauważalnych pewnych niedociągnięć). Ważne jest też, że wnioski praktyczne co do kierunków prowadzenia szkoleń pisane są przez praktyka, mającego doświadczenia w pracy z osobami w sytuacjach kryzysowych oraz doświadczenie akademickie w zakresie opracowywania programów szkoleń.

Na podstawie przeanalizowanej dokumentacji dotyczącej dorobku zawodowego, naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego mogę stwierdzić, że dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk spełnia warunki dotyczące postępowania habilitacyjnego, a w szczególności:

- Posiada stopień doktora nauk społecznych w zakresie pedagogiki nadany uchwałą Rady Wydziału Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu 14 lutego 2014 roku;
- Jest jedyną autorką wydanej w 2024 roku recenzowanej monografii, która jest dobrej jakości publikacją mocno osadzoną w pedagogice oraz wnoszącej wkład do rozwoju tej dyscypliny;
- Wykazała się aktywnością naukową w ramach więcej niż jednej instytucji, w tym uczestniczyła w realizacji wielu projektów o zasięgu krajowym i międzynarodowym;
- Odbyla staże naukowe w instytucji krajowej i zagranicznej.

Interdyscyplinarność prezentowanego dorobku stanowi istotny wkład w rozwój pedagogiki, szczególnie pedagogiki specjalnej oraz humanizacji procesu leczenia, o której w ostatnich latach coraz częściej mówi się w kształceniu na kierunkach medycznych. Dowodem tego są zmiany standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lekarza, lekarza dentysty, farmaceuty, pielęgniarki, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty i ratownika medycznego z dnia 29 września 2023 r., w które byłem zaangażowany szczególnie w dziale: Nauki behawioralne i społeczne z elementami profesjonalizmu i komunikacji, z uwzględnieniem idei humanizmu w medycynie.

W związku z tym stwierdzam, że dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk spełnia kryteria art. 219 Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z 20 lipca 2018r. (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669) i składałam do Komisji Habilitacyjnej wnioski o podjęcie stosownej uchwały i nadanie dr Małgorzata Fopka-Kowalczyk stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

